

GO-AL

G odsdienst
O nderwijs
-
A lle
L eerkrachten

Januari 2011, nr. 29

In het begin

Wat heb ik vandaag op school geleerd?

“Als de leerlingen na jaren godsdienstondericht het verhaal van de barmhartige samaritaan niet kennen ...” zei iemand bekends ...

“En dan?”, denken sommigen. “Wat dan?”, denken anderen. Een stellingedebat rond kennis in het vak is begonnen Over vele hoofden en oren heen. En meteen wordt soms ook mee het proces van het godsdienstondericht gemaakt. De schuldigen van dienst; de nascholing, de leerkrachten en de leermiddelen.

Moeten we dat godsdienstondericht wel in vraag stellen? En voor zij die ja denken: Ja, maar hoe? Is de stelling waar alles rond draait ‘het voorhouden en vasthouden van kennis omtrent de rooms-katholieke traditie’?

En is dé vraag dan wel aan wie of wat het ligt dat leerlingen zo weinig weten (het is nog niet eens zeker of onderzoek dit bevestigt)? En als er een oorzaak is voor dit minder weten of onthouden, moeten we dan wel meteen uitkomen bij nascholing, leerkracht en handboek? Als er gezocht wordt naar oorzaak en veroorzakers, is dat dan niet de volgorde van het rijtje dat we moeten nagaan: de cultuur, de kerk, de opvoeding, het onderwijs, de leerkracht, de handboeken, de leerlingen?

M.a.w. wordt de vraag soms niet echt kort door de bocht gesteld of opgelost en in de schoenen van vooral de leerkracht geschoven. Een zondebokdenken dat al te veel de kop opsteekt als er iets misloopt. Een denken dat zichtbaar en instinctmatig en vanzelfsprekend gebeurt ... tot in de schoot van kerk en onderwijs toe. Twee middens waar diepgang en redelijkheid hoogtij zouden moeten ‘vieren’. Leerkrachten zullen het maar weer ‘geweten’ hebben.

De vraag hoeft eigenlijk te zijn of godsdienst en kennen te rijmen zijn? Wat kennen, wie kennen, welk soort kennen? Wat is het gewicht van kennis en kennen in ‘zake’ godsdienst? Wat leert ons trouwens dat verhaal van de barmhartige samaritaan over het belang van kennis inzake godsdienst?

Leren de echte luisteraars en andere lerenden in dit verhaal (of ze nu bisschop, directeur, leerkracht, inspecteur-adviseur of leerling zijn doet er nu even niet toe) dan vooral niet dit; dat het kennen in godsdienst niet op de eerste plaats komt, dat het niet om kennen gaat, maar om herkennen en erkennen en weten wat er te doen staat ... krijgen juist in dit godsdienstig verhaal de godsdienst-kenners niet juist lik op stuk? Zij die zoveel weten omtrent godsdienst, wet, rituelen .. weten zichtbaar niet wat hen te doen staat ... een ‘lesje’ dat wel tellen kan!

Als er in godsdienst, in de joodschristelijke traditie sprake is van kennis dan is het juist het kennen van de én metelozende én grenzeloze liefde die gepromoot wordt ... en alle andere kennis is tweedehands, zeg maar secundair. First things First. Dit schouwen is het eerste kennen dat aan de orde is. Een barmhartig kennen, is een weten vanuit de buik dat een mens, incontournabel is, een mensgeworden God wist ons dit te herinneren mocht het nog nodig zijn. Dat je een mens, een mens bloot in nood dan nog wel, voorbij loopt ...geen reden, geen weten weegt daarvoor zwaar genoeg, zelfs geen kerkdienst, zelfs geen godsdienst ...

Hopelijk kunnen godsdienstleerkrachten – soms zelf in (adem)nood - dit jaar iets meer barmhartigheid ontmoeten als het over hen gaat, zeker als dit van tenoren uit de wereld van kerk en onderwijs komt.

De ervaring van de rondtrekkende inspecteur-adviseur (maar wellicht ook niet altijd, mea culpa), van dichtaanleunende directies, van leerlingen is juist dat leerkrachten godsdienst bevrijdend nabij zijn in de act van het lesgeven ... dat ze geen omweg maken rond de vragen van de leerlingen, dat ze halt houden, dat ze op weg zetten, dat ze zoals de barmhartige samaritaan doen: “hij zag hem en was ten diepste met hem begaan. [34] Hij ging naar hem toe, goot olie en wijn op zijn wonden en verbond ze. Toen zette hij hem op zijn eigen rijdier en bracht hem naar een herberg, waar hij hem verder verzorgde. [35] De volgende ochtend haalde hij twee denariën tevoorschijn en gaf ze aan de waard. “Zorg voor hem,” zei hij, “en als u nog meer kosten moet maken, zal ik ze u op mijn terugreis vergoeden.”(Lc 10) ... de act van het leerkracht zijn, a fortiori van het leerkracht r.-k. godsdienst zijn: ‘zien’, ‘begaan zijn’, ‘toegaan’, gieten van olie en wijn, verbinden, brengen, zorg dragen, op weg zetten, vergoeden ... een hermeneutiek van bevrijding, een ware bevrijdingstheologie niet academisch-theoretisch, wel vertellend-confronterend, beklijvend gebracht ... wie een keer dit verhaal gehoord heeft, ‘weet’ het wel.

Moet de leerling dit verhaal kennen? Voor die vraag gesteld wordt, mogen we niet vergeten dat Jezus het verhaal uitdagend brengt aan de voorgangers in godsdienstkwesities, eerst aan hen! Eerst zij moeten het kennen en doen... Vraag en antwoord ... inzake godsdienst gaat het niet op ... of maar een klein beetje. Er is wel vraag, er is dé vraag ‘wie is mijn naaste’ ... En wat is het antwoord .. duik in de diepte van je eigen leven, met ogen die gekwetsten zien, met een bewogenheid die mensen telt, met gaven die helen, met blijvende zorg ... Is er antwoord te kennen? Ja enkel ‘levensecht’.

De paradox omtrent ‘kennen’, ‘kennis’ en r.-k. godsdienst is dan , je moet het (misschien) eens gehoord hebben, je moet vooral in beweging komen aangezogen door de mens langs de kant van jouw weg , niet zomaar rechtdoor, geen bochten maken .. maar zien wie die mens is, de mens in die mens, de vraag in die mens ..

Het gaat in het vak natuurlijk om kennen en kennis. Je zou kunnen stellen dat het vak r.-k. godsdienst als algemeen vak dit kennen en kennis aan leerling, school, kerk en samenleving verplicht is. Het leerplan gaat daar ook voor. Maar meteen wordt ‘kennen’ en ‘kennis’ vakspecifiek ingevuld. Wat of wie kennen? Het kennen vanuit informatie, het kennen vanuit de verbeelding, het kennen naar leven toe? “‘Van verbeelding’ en ‘van kennis’, het zijn twee werelden. Je moet ze niet in elkaar schuiven of met elkaar verwisselen, daar komt alleen maar narigheid van. Bert Keizer roept in een van zijn columns in *Trouw* (de titel van de paragraaf is eraan ontleend) het melkmeisje, het bekende schilderij van Vermeer, te hulp om het verschil tussen beide werelden te verduidelijken. Geen mens gaat bij dat melkmeisje zijn melk halen. We gaan het schilderij opzoeken om heel andere redenen: om de ontroering te ondergaan, om te zien wat deze schilder ‘zag’, zijn kijk op de werkelijkheid. Zo ook met de christelijke religie: ga er niet halen wat er niet te halen is, maak er geen inlichtingenwinkel van, want inlichtingen halen we ergens anders. Geloofsvoorstellingen stammen uit de wereld van de beleving, daarom spreken ze je aan. Of niet. Dat laatste kan ook, maar het terrein van het aanspreken is het terrein van de ‘kijk’, en kijk is niet informatie.”

Hetzelfde anders zien, Het christelijk geloof als verbeelding, H.M. Kuitert, Ten Have, 2005, p. 76

Kennen, wordt vooral verkennen, verkennen hoe christenen en anderen in het leven staan en het leven verstaan doorheen herinnering, ontmoeting en droom. Kennen, verkennen en hopelijk ook zichzelf als mens herkennen of erkennen waar het in leven om gaat ... een bedachtzaamheid waartoe elke jonge mens lerenderwijs wordt uitgedaagd, minstens twee maal vijftig minuten per week.

Gelukkig is het leerplan r.-k. godsdienst een raamplan. Het biedt de ruimte, niet om een bocht te maken doorheen allerlei weten scheppen, weetjes en wetten en rituelen, maar het vraagt juist om tijd te nemen, om stil te staan, wijn en olie boven te halen voor elke jonge mens op ons pad, en nog zoveel meer te doen ... verbinden, dragen, op weg zetten, ..

En inderdaad, verhalen en teksten en getuigenissen en symbolen en rituelen en ... uit die rijke christelijke traditie zijn als wijn en olie, ze kunnen je helend raken of als een rijdier jou vervoerend dragen naar een herberg op weg naar jouw bestemming ... leren leven.

Raken, aanraken, affiniteit ... Het kennen is hier een raken, geraakt en getroffen zijn dat levengevend is .. al de rest is voorbijgaand en enkel voor de boekjes bedoeld. En ja die boekjes blijven we open doen omdat we nu eenmaal zo zijn .. mensen schrijven en lezen elkaar bijeen ... en die kennis herinnert of droomt waar het om ging en gaat en we schrijven verder

Een merkwaardige paradox dus. Laten we ze nooit ‘vergeten’. Onthouden waar het in godsdienst en onderricht om gaat .. het is vandaag in debat ... het was vroeger niet anders, getuige twee grootheden:

(1) Blaise Pascal:

“Als we alles ondergeschikt maken aan het verstand, heeft onze godsdienst niets mysterieus en bovennatuurlijks meer.

Als we ons niet aan de beginselen van het verstand houden, wordt onze godsdienst ongerijmd en belachelijk.”
Gedachten, Boom, Amsterdam, 1997 blz. 78

(2) Thomas van Aquino maakte een onderscheid tussentwee wijzen van kennen, dat volstrekt modern lijkt: tussen, enerzijds, het eigenlijke theoretisch-begrijpelijke kennen, kennis per cognitionem, en anderzijds, het kennen per connaturalitatem, het kennen op grond van wezenlijke verwantschap. Op de eerstgenoemde wijze kent men iets dat vreemds is, op de tweede wijze kent men het eigene. Op eerstgenoemde wijze oordeelt een moralist, een ethicus, die niet noodzakelijk zelf een goed mens behoeft te zijn, over het goede; op de tweede wijze, per connaturalitatem, weet de goede mens, wat goed is – op grond van een innerlijke sympathie, krachtens de onfeilbare ‘neus’ van de liefde (want – zoals Thomas zegt – het is de liefde, waardoor het vreemde tot iets eigens wordt, waardoor connaturalitatem ontstaat). Maar om op grond van een wezenlijke verwantschap, over de goddelijke dingen te oordelen, alsof het over iets eigens gaat, dat kan slechts diegene, die, zoals Dionysius Areopagita zeg, ‘het goddelijke niet alleen geleerd, maar ook geleden heeft’.

Rust en beschaving, Josef Pieper, Aspekt, 2003, p. 125

Leerkrachten zijn geëngageerd. Laat daar geen twijfel over zijn. En juist dit engagement brengt mee dat er in hen nu een woede is. Niet zo maar een woede, maar een woede ingebed in zachtmoedigheid, een woede uit liefde. Authentiek en geloofwaardig. Hun gekwetst zijn lezen en hoorden we de laatste weken zo dikwijls, tot in de wenskaarten toe. Exemplarisch een e-mail die voor ons zeer goed én de toon én de inhoud vertolkt van wat we ook hoorden doorheen gesprekken en brieven. We willen toon en inhoud laten klinken tot bij de tenoren toe: *“Zoals gezegd had ik je misschien al langer eens moeten mailen of bellen. Je merkt wel aan mijn schrijven dat die figuur van Jezus en zijn boodschap me nog zeer sterk aanspreken, maar de motivatie om voor de klas te staan vraagt veel energie. Niet zo zeer door de leerlingen, ook niet omdat de kern van mijn boodschap minder belangrijk is geworden... Ik blijf nog altijd zoeken naar verhalen, figuren, beelden om Jezus dichterbij te brengen. Maar die kerk... dat doet toch zeer, en het vermoeit me. Nu dit weer, ik maak me wellicht druk om iets waar een ander aan voorbij gaat.. maar is dit geen ontkenning van de waarde die ons leerplan nu toch al toekent aan onze traditie, aan het narratieve, aan de consequenties van het Woord voor onze daad, aan het zoeken in onszelf... De zoektocht stil leggen, en vooral jonge mensen vol gieten met inhoud die hen niet aanspreken. Alsof ze het zullen voelen en beleven, door een groter aantal pagina's leerstof en letters te vreten. Het is niet alleen een onderschatting van het leerplan, het is ook en vooral een zware onderschatting van de opdracht van de godsdienstleerkracht vandaag. Ik weet niet hoe het bij jullie is, onder de wijze leiding van mgr. ..., maar bij ons in de vieringen wordt sinds het uitbreken van de pedo-crisis vaak gebeden voor de priesters, die het zo moeilijk hebben. Goed en wel, maar wie staat er in de eerste linies? En al die vragen om vergeving... zoveel slachtoffers van pedofilie zijn gestorven, zij hebben nooit deze woorden van spijt gehoord, zij zijn nooit gehoord of geholpen, hoe kunnen wij die pijn vergeven en vergeten? Alleen een echte bezinning binnen de kerk, alleen werken aan de structuren zou iets kunnen veranderen. Zovelen gaven de aanzet (Bonny, De Kesel, Van Looy, IPB, Kerk en Leven, Tertio, Osaer...) maar nu is er enkel weer die stilte. Er zijn bij ons minder vormelingen, minder inschrijvingen in katholieke scholen, minder deelnemers aan parochiale activiteiten... en “we” zoeken de schuld buiten ons...*

Ik lees in jouw mail nog steeds je grote inzet voor de goede zaak, en ik ben daar zeer dankbaar om. Ik hoop dat je 't niet moe wordt om te blijven stem geven aan de visie waar jij in gelooft. Je geeft meteen ook stem aan zoveel mensen, die elke dag in de klas proberen om Jezus ter sprake te brengen bij hele fijne, maar “heidense” ;-) jonge mensen.

Vele groetjes,”

Wat heb ik vandaag of de laatste maanden op school geleerd? Een vraag voor de tenoren in kerk en onderwijs; vele leerkrachten godsdienst – zeg maar de geëngageerden - staan meer en meer in een spreidstand tussen kerk en leerling ... en dat ligt heus niet aan leerling en leerkracht ... van waar dan die nodige spreidstand? Hoe verder? Meer spreiding is echt niet doenbaar ... toch maar dit leerplan dus, nog meer en sterker en rijker dan vroeger? Clijsters mag dan wel punten maken in spreidstand - op een tennis court lukt dat nog net -, het lukt jammer genoeg niet in klas ... misschien lukt het ons, de kerk, dit jaar wel om kerk te zijn en te scoren zonder een spreidstand tussen de joods-christelijke traditie en onze wijze van kerk zijn, tussen mens zijn en godsdienstig zijn

En dat de barmhartige samaritaan anno 2010 en verder ‘leeft’ kan de lezer hier ‘leren’ ...

<http://listverse.com/2010/10/09/top-10-real-life-good-samaritans/>

Link

[In de kijker 'De tien geboden: wegwijzers of hinderpalen'](#)

De onderzoekers van Gallup geven aan dat de verhoudingen niet wezenlijk veranderd zijn sinds de tachtiger jaren, wat voor de Amerikaanse samenleving ook wel zal betekenen, dat de debatten over wat in school geleerd moet worden over het ontstaan van mens en universum voorlopig nog wel even voort zullen duren.

Voor de statistieken:

<http://www.gallup.com/poll/145286/Four-Americans-Believe-Strict-Creationism.aspx>

http://www.youtube.com/watch?v=GkHNNPM7pJA&feature=player_embedded

Misschien zijn ook deze links jullie nog niet bekend of heb je ze nog niet verkend:

- <http://www.evadoc.be/>
- www.he-is-alive.be
- www.festicert.be
- www.dailymusic.be
- <http://listverse.com/2010/09/17/20-more-quotes-by-atheists/>
- <http://www.gamer.nl/doc/24995/17-jarige-jongen-vermoordt-14-jarige-na-spelen-Manhunt>
- <http://listverse.com/2008/06/01/top-10-great-historic-speeches/>
- <http://www.123test.nl/integriteit-test/>

Mededelingen en weet-jes

Vergadering HBO met alle lectoren komen we samen in Sint-Niklaas 25 maart om 13.45 uur

Vergadering SenSe 10 februari 13.30 Brussel, met enkelen overleggen we rond een update van het leerplan gezien de nieuwe situatie van het vak in SenSe.

Vergadering stuurgroep godsdienst 30 maart om 18.00 uur (terugblik op de dag van en vooruitblik op verder te plannen nascholingen staan op de agenda. Uiteraard nemen we de suggesties van alle lezers van GO-AL ter harte).

7 februari 14.00 uur Raad van beheer THOMAS: wie graag vragen, suggesties en of opmerkingen heeft kan die naar ons doorsturen. We nemen die graag mee.

Vanuit de inspectie-begeleiding werden reeds verschillende instrumenten ontwikkeld die mee de kwaliteit van het godsdienstonderwijs helpen bewaken of verbeteren.

Bij deze brengen we er twee terug onder de aandacht;

http://www.kuleuven.be/thomas/secundair_onderwijs/EHBI/ Hier vindt ieder beginnende leerkracht een wegwijs in de complexiteit van het vak .. vooral de zij-instromers vinden hier heel wat praktische tips.

<http://www.kuleuven.be/thomas/algemeen/vakinformatiedossier/> De link voor het vakinformatiedossier. We willen elke vakgroep aanzetten tot het invullen van dit dossier. Het is een zeer handzame vorm om binnen de school ZELF aan kwaliteitsbewaking te doen en eventuele punten die kwaliteitsverbetering vragen op het spoor te komen. Dit dossier kan op school een aanzet worden voor een heel levendig kritisch-constructief omgaan met de kwaliteit van het vak doorheen een gesprek met alle betrokkenen. De inspectie-begeleiding *kan* (lees ook hoeft niet) hierin betrokken worden.

Nascholingskansen

2 februari: dag van de godsdienst

Verloop van de dag die doorgaat op de campus van de KHBO:

Welkom en bezinning, 09u00

Referaat, 09u10 – 10u30

Joep Gorinsek, Het ontwikkelen van levensbeschouwelijke bedachtzaamheid bij jongeren

Referaat, 11u00 – 12u15

dr. Yves De Maeseneer, Godsbeschouwing een kans geven (ps op de brochure staat verkeerdelijk een andere spreker vermeld)

Middagmaal en ontmoeting 12u15 - 14u

Werkwinkels: 14u - 15u30

1. Fons Van Dormael: Het Socratesgesprek
2. Isabel Denolf en Liesbeth D'Hulster: Het levensbeschouwelijk gesprek binnen diversiteit van een klaslokaal.
3. Jean Agten: Levensbeschouwelijke vraagstelling in de les godsdienst.
4. Johannes Broes: Op stap met de Bijbelrolley
5. Joep Gorinsek: Het ontwikkelen van levensbeschouwelijke bedachtzaamheid bij jongeren (eerste graad): verderwerken op ochtendreferaat.
6. Sofie Verscheuren: Bijbelkamers en ander technieken om levensbeschouwing ter sprake te brengen.
7. Liesbeth Last: Het gelaat van Jezus: vanuit iconografie levensbeschouwing/godsbeschouwing ter sprake brengen.
8. Renilde Vos: Levensbeschouwelijkheid activeren – leren door het te doen.
9. Ellen Deboeck: Stef Bos, In een ander licht.
10. Eline Debruyne: Levensbeschouwelijk spreken vanuit In de Kijker.
11. Mieke De Vlioger: Levensbeschouwelijke werkvormen in de klas

Gezien wij omwille van allerlei werkdruk op vraag van directie en leerkrachten het aanbod zo sober mogelijk houden, rekenen we op een massale aanwezigheid op deze dag. Inschrijven gebeurt via:

<http://www.eekhoutcentrum.be>

Volg de meest recente **info** in verband met nascholing in West-Vlaanderen voor het vak rk godsdienst via

<http://www.dpbrugge.be/rkgodsdienst/nascholing.htm>

Wie geïnteresseerd is in het bredere **nascholingsaanbod** vak rkg Vlaanderen kan een kijkje nemen op:

<http://www.idkg.be/nascholing.htm>

Lezenswaard

De huidige leerplannen rooms-katholieke godsdienst bestaan tien jaar. Tertio vond het nodig enkele mensen bijeen te brengen rond de tafel. Niet meteen een rondetafelgesprek met allemaal direct betrokkenen rond het vak, maar toch ... Het [panelgesprek met Guido Vanheeswijck, Johan Van der Vloet en Didier Pollefeyt uit Tertio is op Thomas helemaal te lezen.](#)

Eten is altijd al meer geweest dan voedsel consumeren. [In dit boek wordt gefocust op het besef dat 'wat je eet' en 'wie je eet' er toe doet.](#) Nadenken over oude en nieuwe 'spijswetten' - belangrijk in religies én in een gesecculariseerde samenleving - is daarom interessant.

http://www.kuleuven.be/thomas/algemeen/actualiteit/visie/identiteit_onderwijs/: je leest er artikelen en stellingen omtrent identiteit 'katholiek onderwijs'.

Oproep: roep op!

Velen hebben ons gevraagd om opnieuw samen te komen voor een gespreksavond in het derde trimester. Vanuit de inspectiebegeleiding willen we dit i.s.m. het vicariaat voor onderwijs organiseren. Uiteraard kijken we uit naar suggesties voor de invulling van die gespreksontmoetingen. Welke vragen, welke actualiteit, welk

thema? Wellicht kan het interessant zijn dit eens kort in een vakvergadering te bespreken en ons suggesties door te sturen. Graag reactie via rkg.so.wvl.@gmail.com

De stuurgroep godsdienst die samenwerkt met het Eekhoutcentrum, maar soms ook los daarvan, probeert elk jaar weer een degelijk aanbod te doen voor alle godsdienstleerkrachten secundair onderwijs in West-Vlaanderen. Belangrijk is dus dat deze stuurgroep de zorgen, vragen en creativiteit van elk hoekske uit de provincie, elk onderwijsnet en elke onderwijsrichting en graad verneemt en er constructief mee omgaat naar een passend pittig prikkelend nascholingsaanbod toe. Graag willen we de verschillende vakcoördinatoren uitdagen om eens na te gaan of het reilen en zeilen van de godsdienstleerkrachten uit de school(gemeenschap) tot in deze groep klinkt. Misschien is er wel iemand uit jullie kring die wil aansluiten bij de stuurgroep. We komen hooguit tweemaal in een trimester samen (vergadering ca. twee uur). Vergoeding: interessante gesprekken, aangename ontmoetingen, verplaatsingskosten worden vergoed. Een hapje en een drankje worden telkens weer aangeboden. Graag namen doorgeven aan de inspecteur-adviseur van dienst ...

U kunt dit en vorige nummers van GO-AL ook downloaden via <http://www.dpb.be/rkgodsdienst/nieuwsbrief.htm>

Pluim

Voor al die leerkrachten die vakinhoudelijk niet professioneel opgeleid zijn voor het vak r.-k. godsdienst en die zich engageren in het vak. Het vraagt enorm veel kwetsbaarheid , ... het kost hen veel energie en tijd en geld, soms jarenlang.
De draaglast en arbeidsvreugde zijn zeker niet in verhouding.
Ze sukkelen soms van de ene interim in de andere, zonder veel zekerheid.
De formele bijkomende opleidingseisen die aan hen gesteld worden zijn niet van de poes .. en toch ze doen het .. sommige onder hen hebben deze maand nog de spanning van de examenproeven in Brugge, Gent, Torhout of Leuven
Alle succes toegewenst en ook veel dank aan alle vakinhoudelijk gediplomeerden die hun rijke bagage ter ondersteuning in alle collegialiteit aanbieden.

